

Nr 39.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående avgivande av förnyad förklaring i enlighet med bestämmelserna i art. 36, andra stycket, av stadgan för den fasta mellanfolkliga domstolen; given Stockholms slott den 15 januari 1926:

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att riksdagen må samtycka till att Kungl. Maj:t för Sveriges del med giltighet för en ytterligare tid av tio år, räknat från utlöpanDET av giltighetstiden för nu gällande åtagande i enlighet med bestämmelserna i art. 36, andra stycket, av stadgan för den fasta mellanfolkliga domstolen, må avgiva sådan förklaring, som avses i nyssnämnda art. 36, med iakttagande därav att förklaringen uttryckligen uppställer fordran på ömsesidighet.

GUSTAF.

Östen Undén.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 januari 1926.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Ministern för utrikes ärendena anför efter gemensam beredning med statsrådet och chefen för justitiedepartementet:

Med anledning av en till 1921 års riksdag avlåten proposition nr. 146 meddelade riksdagen i skrivelse nr. 316, att densamma samtyckt till att Kungl. Maj:t för Sveriges del avgåve sådan förklaring, som avses i art. 36, andra stycket, av stadgan för den fasta mellanfolkliga domstolen med iakttagande därav, att

giltigheten av sagda förklaring begränsades till en tid av fem år, ävensom att förklaringen uttryckligen uppställde fordran på ömsesidighet. Enligt av Kungl. Maj:t vid föredragning den 18 juli 1921 i anslutning härtill lämnat bemyndigande avgavs därefter dylik förklaring för Sveriges del den 16 augusti 1921.

Art. 36 i stadgan för den fasta mellanfolkliga domstolen är av följande lydelse:

»Domstolen är behörig i alla mål, som underställas densamma av parterna, ävensom i alla fall, som särskilt angivas i gällande fördrag och överenskommelser.

Förbundets medlemmar och de stater som omförmälas i bilagan till förbundsakten kunna, antingen vid undertecknandet eller vid ratificerandet av det protokoll vartill denna stadga är fogad eller senare, förklara sig omedelbart, *ipso facto* och utan särskild överenskommelse, i förhållande till varje annan medlem eller stat som åtager sig samma förpliktelse, erkänna domstolen såsom behörig i alla eller vissa slag av rättstvister, som avse:

a) tolkningen av fördrag;

b) internationellt-rättsliga spörsmål;

c) förefintligheten av någon omständighet som, därest den konstateras, skulle innebära åsidosättandet av en internationell förpliktelse;

d) storleken och arten av den gottgörelse, som bör givas i fall av dylik förpliktelses åsidosättande.

Här avsedda förklaring kan avgivas antingen utan villkor eller ock under förutsättning av ömsesidighet från flera eller vissa medlemmars eller staters sida eller för viss bestämd tid.

I händelse av meningsskiljaktighet rörande domstolens behörighet, tillkommer avgörandet domstolen.»

I art. 36, andra stycket, avsedd förklaring hade enligt de uppgifter, som förelågo vid tiden för framläggande av 1921 års proposition i ämnet, avgivits av sju stater, däribland Danmark och Schweiz. Under den följande tiden har tillämpningsområdet för den ifrågavarande klausulen om obligatorisk skiljedom i rättstvister starkt vidgats och förklaring av angiven art föreligger nu från, förutom Sverige, tjugotre stater, av vilka följande genom ratificering eller i annan form givit sin anslutning bindande kraft, nämligen: Bulgarien, Danmark, Estland, Finland, Haiti, Kina, Lithauen, Norge, Nederländerna, Portugal, Schweiz, Uruguay och Österrike. Flertalet av de stater, vilka sålunda biträtt bestämmelserna i nyssnämnda art. 36, andra stycket, hava begränsat giltigheten av den av dem avgivna förklaringen till en tid av fem år, varjämte så gott som samtliga under något växlande form i förklaringen uttryckligen angivit, att densamma endast gällde under förutsättning av reciprocitet. I de förklaringar, som under förbehåll om ratificering avgivits av Frankrike och Belgien, har giltighetstiden fastställts till femton år.

Ministern anför vidare:

Vid föredragning den 4 mars 1921 av frågan om avlåtande av proposition i ämnet till 1921 års riksdag åberopade dåvarande ministern för utrikes ärende-

na, med hänvisning till vad som föregått beslutet om den fasta domstolens upp-
rättande och särskilt till den ståndpunkt, som från svensk sida tidigare inta-
gits, bland annat följande:

»De regler, som av Förbunds församlingen godkänts för domstolens samman-
sättning och proceduren inför densamma, erbjuda garantier för att den skall
uppfylla högt ställda anspråk på oväld och sakkunskap. Möjligheten för en
stat att, vid uppkommande tvist med annan stat, kunna stämma sin motpart
inför domstolen även utan motpartens samtycke, är inledningen till ett nytt
stadium i folkrättens utveckling mot en effektiv internationell rättsordning.
Den ideella vinsten häruti är förenad med påtagliga praktiska fördelar. Den
omständigheten, att Sverige tagit verksam del i strävandena för upprättandet
av en fast domstol och för genomförandet av principen om obligatorisk dom-
stolsbehandling, är ett ytterligare skäl att nu i handling verka för sistnämnda
princips framgång.»

De skäl, som vid nämnda tillfälle anfördes för avgivandet från svensk sida
av en sådan förklaring, varom här är fråga, synas mig fortfarande äga full
giltighet, då det nu gäller att avgöra, huruvida åt det under år 1921 för en
tid av fem år lämnade åtagandet bör givas förnyad giltighet. Utvecklingen
under de närmast gångna åren har endast varit ägnad att åt dessa skäl skänka
ökad styrka.

Den fasta mellanfolkliga domstolen har, under den tid den varit i verksam-
het, visat sig väl motsvara de förväntningar, som knutits till densamma, och
den har tillvunnit sig en allt mer obestridd auktoritet. Grundsatsen om obli-
gatorisk lösning på rättslig väg av internationella tvister har i allt större ut-
sträckning blivit erkänd. I det betydande antal skiljedomsavtal, som under de
senaste åren kommit till stånd mellan olika europeiska stater, hava i regel be-
stämmelser träffats om rättstvisters hänskjutande till den fasta mellanfolkliga
domstolen. Av särskild betydelse för den obligatoriska skiljedomsprincipens
vidgade tillämpning äro de under förhandlingarna i Locarno preliminärt an-
tagna och den 1 december 1925 undertecknade skiljedomsavtalen mellan å ena
sidan Tyskland och å den andra Belgien, Frankrike, Polen och Tjeckoslova-
kien. Redan nu torde man våga säga att dessa avtal, som bland annat in-
nehålla föreskrifter om rättstvisters reglering inför den fasta mellanfolkliga
domstolen, beteckna den viktigaste landvinningen för det mellanfolkliga skilje-
domsförfarandets tillämpning efter tillkomsten av nämnda domstol och kunna
väntas komma att tjäna som utgångspunkt för motsvarande fördragsenlig reg-
lering även andra stater emellan.

I det arbete på skiljedomssystemets utbyggnad, som sålunda fortgått, har
även Sverige tagit del med fullföljande av tidigare insatser till förmån för ett
allmännare erkännande av det obligatoriska skiljedomsförfarandet. Jag tillå-
ter mig i detta hänseende erinra därom, att den med Tyskland under år 1924
avslutade skiljedoms- och förlikningskonventionen innehåller bestämmelser om
rättstvisters avgörande genom skiljedom, vilka i stort sett äro byggda på sam-
ma grundsatser som hithörande stadganden i art. 36, andra stycket, av stadgan
för den fasta mellanfolkliga domstolen, samt att under sistlidna och innevarande

år undertecknats förliknings- och skiljedomstraktater med Polen och Tjeckoslovakien samt konventioner med Norge och Danmark angående fredligt avgörande av tvister, vilka avtal förutsätta anlåtande av den fasta mellanfolkliga domstolen för rättstvisters lösande.

På angivna skäl finner jag alltså att Sverige bör, genom avgivande av förnyad förklaring av det innehåll som framgår av art. 36, andra stycket, av stadgan för den fasta mellanfolkliga domstolen, även efter utlöpan det av nu gällande åtagande biträda grundsatsen om obligatorisk lösning på rättslig väg av mellanfolkliga tvister. I överensstämmelse med vad som uttalats i samband med beslutet om framläggande av den föregående propositionen i ämnet, finner jag vidare anledning icke föreligga att till förklaringen knyta sådana villkor eller förutsättningar, som enligt nyssnämnda artikel äro medgivna, dock att, liksom tidigare, tidsbegränsning synes böra angivas för förklaringens giltighet och fordran på ömsesidighet uttryckligen uppställas i förklaringen. Denna tidsbegränsning torde, i likhet med vad som lär komma att iakttagas av åtskilliga stater, lämpligen kunna fastställas till tio år.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att riksdagen må samtycka till att Kungl. Maj:t för Sveriges del med giltighet för en ytterligare tid av tio år, räknat från utlöpan det av giltighetstiden för nu gällande åtagande i enlighet med bestämmelserna i art. 36, andra stycket, av stadgan för den fasta mellanfolkliga domstolen, må avgiva sådan förklaring, som avses i nyssnämnda art. 36, med iakttagande därav att förklaringen uttryckligen uppställer fordran på ömsesidighet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall till riksdagen avlåtas.

Ur protokollet:

Richard Thyberg.